

КАЧЕСТВО НА ТРЕВНИЯ ФУРАЖ ОТ ПАНОНСКИ ФИЙ (*VICIA PANNONICA SSP. PANNONICA CRANTZ*)

Анна Илиева*, Галина Найденова**

*Институт по фуражните култури – Плевен

**Опитна станция по соята – Павликени

РЕЗЮМЕ

Изследвано е съдържанието на суров протеин, сурови влакнини, макроминерали и водоразтворими захари в суха фуражна маса от 21 генотипа – сортове и популации панонски фий (*Vicia pannonica ssp. Pannonica Crantz*), отглеждани в колекционен питомник в Опитна станция по соята (ОСС) – Павликени, в две опитни години (2007/08 и 2009/10). Установена е вариабилност по отношение стойностите на елементите, които определят химическата характеристика на надземната биомаса от вида. Най-нисък е вариационният коефициент за съдържание на суров протеин ($CV = 4,3\%$), а най-висок – за водоразтворими захари ($CV = 29,8\%$). Изменчивостта по съдържание на сурови влакнини и макроелементите Са и Р е средна ($CV = 10,7 - 12,7\%$). Образец №20 съчетава високо съдържание на суров протеин (22,40%) с ниско съдържание на сурови влакнини (21,67%). При образец №14, с произход Армения, и сорт Anatolien, са отчетени много високи нива за съдържание на водоразтворими захари – съответно 5,7 и 6,1% от сухо вещество. При сортовете Ege Beyazi и Beta Pannonbukkony високото съдържание на суров протеин е съчетано с най-високи за колекцията стойности за съдържание на фосфор и с по-близки до оптималните стойности за съотношението Са:Р.

Ключови думи: панонски фий, основен химичен състав, суров протеин

CHEMICAL COMPOSITION OF HUNGARIAN VETCH (*VICIA PANNONICA SSP. PANNONICA CRANTZ*) GENOTYPES

A. Ilieva*, G. Naidenova**

*Institute of Forage Crops – Pleven, Bulgaria

**Experimental Station of Soya-bean – Pavlikeny, Bulgaria

ABSTRACT

The object of this investigation was to examine the difference between 21 Hungarian vetch (*Vicia pannonica ssp. pannonica Crantz*) genotypes in contents of crude protein, crude fiber, phosphorus, calcium, water soluble carbohydrates. The accessions were studied in a collection nursery at the experimental field of ESS, Pavlikeny during two growing seasons (2007/08 and 2009/10). The coefficient of variation of crude protein was low – 4.3% on average for the period and that of crude fiber and macroelements was medium – 10.7–12.7%. The highest degree of heterogeneity in the collection was recorded for the contents of water soluble carbohydrate. The accession №20 combined high protein content (22.40%) with low crude fiber content (21.67%). In two the accessions – №14 and cv. Anatolien the average levels of water soluble carbohydrates are very high – 5.7 и 6.1%. The cultivars Ege Beyazi и Beta Pannonbukkony manifested the best results for protein content, phosphorus content and optimal value for Ca:P ratio.

Key words: Hungarian vetch, forage quality, crude protein

Панонският фий (*Vicia pannonica* Crantz) е едногодишна бобова трева, подходяща за производство на високопротеинов зелен фураж, за сезонно пасищно използване, за зелено торене и почвозащитно затревяване (Alizadeh, 2008; Yolcu et al., 2009; Budak et al., 2011). Този вид, отглеждан като култура зимен фий в условията на Северна България, се отличава с много добра зимна преживяемост, ранен, изравнен цъфтеж и относително добра устойчивост на полягане (Найденова и др., 2012). По-нискодобивен е от пясъчния фий, но притежава други важни характеристики – сухоустойчивост, по-добра морфологична и фенологична съвместимост със съвременните сортове пшеница и ечемик, с които се отглежда в зимно-пролетни смеси за зелен фураж, както и неразпукливост на бобовете. В значителен брой изследвания качествата и хранителната стойност на тревния фураж от панонски фий са сравнени с тези на другите културни видове от род *Vicia* (Mikić et al., 2006; Badrzadeh et al., 2008; Alizadeh and Teixeira da Silva, 2013). Според резултатите той се изравнява с обикновения и пясъчен фий по протеиново, енергийно и минерално съдържание. Firincioglu et al. (2011) установяват много голяма вътревидова изменчивост по отношение на агробиологичните характеристики в колекция с 45 образца панонски фий от подвидовете *Pannonica* и *Purpurascens*, но в проучването им не са включени параметри за оценка на фуражното качество. При характеристиката на сортове, образци и генотипове все повече внимание се отделя на качествените показатели, определящи хранителната ценност на фуража. Определянето на химичния състав на фуражите е необходимо за съставяне на оптимални дажби за хранене на селскостопанските животни и за тяхното по-добро усвояване. Важно е да се изясни и вариабилността в съдържанието на химичните съединения (Мика, 1988; Новикова, 1996; Vuxton, 1996).

В настоящото изследване е проучена вариабилността по показатели, определящи качеството на тревния фураж в колекция от

образци панонски фий от подвид *Pannonica* с различен еколого-географски произход.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

Изследването е проведено в ОСС – Павликени. Почвеният тип е излужен чернозем, като почвите са средно запасени с подвижен фосфор и азот, и добре запасени с калий. Надморската височина е 144 м, средната валежна сума за периода март–юни е 247 mm, а тази за есенно-зимния период (октомври–февруари) – 209 mm. В две опитни години (2007/08 и 2009/10) 21 образца панонски фий от подвид *Pannonica* са наблюдавани в колекционен питомник, заложен по блоков метод в 2 рандомизирани повторения. Произходът на семената е от следните генбанки: Националната генбанка в Садово, Gatersleben, Germany, и VIR, Русия. Резултатите по отношение на биологична и продуктивна характеристика на генотиповете са представени в друга наша публикация (Найденова и др., 2012). За биохимичен анализ на сухата фуражна маса са вземани проби от всяко повторение във фенофаза цъфтеж. Съдържанието на суров протеин е определено по метода на Kjeldahl, на сурови влакнини – по Weende метода, на водоразтворими захари – по метода на Ермаков и др. (1987), на фосфор (P) – колориметрично, по хидрохионов метод (Сандев, 1979), на калций (Ca) – комплексометрично (Сандев, 1979). Чрез вариационен анализ на данните, осреднени за двегодишен период, са определени границите и степента на вариране в колекцията по показателите за основен биохимичен състав на тревния фураж. Проведено е и низходящо рангуване на образците по проучваните показатели.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Във фенофаза начало на цъфтеж средното съдържание на суров протеин в надземната биомаса от проучваните образци панонски фий е 21,12% от сухо вещество, като варира

в границите от 19,11%, при сорт Богдановская местная (№ 11), до 22,84% при сорт Ege Beyazi (№ 4) – табл. 1. При двата български образца – с номера 9 и 10 в опита, отчетените нива за протеиново съдържание са над средните за колекцията – съответно 22,12 и 21,86%. Установената изменчивост по съдържание на суров протеин, в зависимост от генотипа, се определя като много ниска ($CV =$

4,3%), а размахът на варирането е 3,73 процентни единици.

Различията между изпитваните образци по съдържание на сурови влакнини са по-големи – $CV = 10,3\%$. Установеното средно съдържание на сурови влакнини е 25,42%, като варира в пределите от 20,78%, при сорт Anatolien (№ 15), до 30,84% от сухо вещество – при сорт Angerner (№ 1). Количественото съ-

Таблица 1. Основен биохимичен състав на сухата фуражна маса при генотипове панонски фий, средно за двегодишен период, % от СВ

Table 1. Chemical composition of dry vegetative mass of Hungarian vetch genotypes, average for two-year period, % DM

Генотип	Произход	CP	R-PaHr	CF	R-PaHr	Ca	R-PaHr	P	R-PaHr	Ca/P	R-PaHr	WSZ	R-PaHr
1 Angerner	Германия	20,50	17	30,84	21	1,326	12	0,367	5	3,6	8	3,6	12
2 Beta Pannonbukkony	Унгария	21,91	4	28,32	19	1,449	4	0,404	2	3,6	7	2,5	18
3 Detenicka Panonska	Чехия	21,83	6	28,08	18	1,443	5	0,378	4	3,8	10	2,2	20
4 Ege Beyazi	Турция	22,84	1	27,05	16	1,637	2	0,425	1	3,9	11	1,8	21
5 Pisarecka Panonska	Чехия	21,47	8	27,32	17	1,539	3	0,358	7	4,3	17	3,2	14
6 Siofoki	неизвестен	21,19	10	26,71	15	1,226	16	0,382	3	3,2	1	3,8	10
7 Solarka	неизвестен	21,62	7	25,7	12	1,370	8	0,355	8	3,9	12	4,8	3
8 Toerrings Pannonica	неизвестен	21,09	12	25,78	13	1,834	1	0,288	20	6,4	21	4,5	5
9 ДП ГПД	България	22,12	3	25,45	11	1,34	10	0,364	6	3,7	9	3,8	11
10 BGR 3062	България	21,86	5	29,18	20	1,197	17	0,343	10	3,5	4	4,0	7
11 Богдановская местная	Грузия	19,11	21	24,09	7	1,332	11	0,277	21	4,8	20	4,8	4
12 Beta	Унгария	19,73	20	25,96	14	1,185	18	0,304	18	3,9	13	4,0	8
13 Паннонская	Украйна	21,02	13	25,31	9	1,394	6	0,302	19	4,6	19	3,2	15
14 Неизвестен	Армения	20,23	19	21,29	2	1,143	20	0,329	12	3,5	3	5,7	2
15 Anatolien	Германия	20,31	18	20,78	1	1,138	21	0,318	14	3,6	6	6,1	1
16 Неизвестен	Полша	21,13	11	23,87	5	1,150	19	0,336	11	3,4	2	4,0	9
17 Неизвестен	Румъния	20,95	14	23,92	6	1,365	9	0,322	13	4,2	16	2,8	17
18 Грузинская	Грузия	20,54	16	24,7	8	1,323	13	0,314	15	4,2	15	3,0	16
19 Maglodi	Унгария	20,56	15	25,39	10	1,386	7	0,305	17	4,5	18	3,5	13
20 Неизвестен	Югославия	22,40	2	21,67	3	1,257	14	0,355	9	3,5	5	2,4	19
21 Pornbacher Toerring	Чехословакия	21,21	9	22,36	4	1,250	15	0,312	16	4,0	14	4,5	6
Mean		21,12		25,42		1,35		0,34		4,00		3,72	
SD		0,90		2,61		0,17		0,04		0,69		1,11	
CV		4,3		10,3		12,7		11,3		17,3		29,8	
Min		19,11		20,78		1,14		0,28		3,2		1,80	
Max		22,84		30,84		1,83		0,43		6,4		6,10	

отношение суров протеин:сурови влакнини е от основно значение за определяне качеството и хранителната стойност на фуража. Стойността на това съотношение, изчислена чрез средните резултати за протеиново и влакнинно съдържание в колекцията, е 1:1,21, като се изравнява с това на люцерна във фаза цъфтеж, която се използва като еталон за фуражно качество – 1:1,22 (Stanisavljevic et al., 2008). Интерес представлява образец № 20, при който високото съдържание на суров протеин (22,40%) е в съчетание с ниско съдържание на сурови влакнини (21,67%).

Съдържанието и съотношението на макроелементите калций и фосфор е от значение за оценката на хранителната стойност на фуража. Дефицитът на тези минерали в тревния фураж има ефект върху растежните и репродуктивни характеристики на животните. Тревен фураж с добро фуражно качество трябва да съдържа поне 0,6% Са и 0,3% Р от сухо вещество (Halderson, 2004). Средното съдържание на Са в надземната биомаса от проучваните образци панонски фий е 1,35% от сухото вещество, като варирането под влияние на генотипния фактор е от 1,14% (№ 15. Anatolien) до 1,83% (№8. Toerrings Pannonica). Съдържанието на Р е със средна стойност 0,34%, при установени за колекцията минимална и максимална стойност, съответно 0,28 (№ 11. Богдановская местная) и 0,43% (№4. Ege Beyazi). Според вариационния коефициент, изменчивостта по съдържание на макроелементите в надземната биомаса от проучваните генотипове се определя като средна – CV = 12,7% – за калций, и CV = 11,3% – за фосфор. Установената средна стойност на съотношението Са:Р (4:1) значително превишава оптималната (2:1, NRC 2000), като варира от 3,2:1 при сорт Siofoki (№ 6) до 6,4:1 при сорт Toerrings Pannonica (№ 8), което не оказва негативно влияние върху преживните животни (Liamadis, 2003). При сортовете Ege Beyazi (№4) и Beta Pannonbukkonу (№2) високото протеиново съдържание е съчетано с най-високи за колекцията стойности за съдържание на фосфор и с по-близки до оптималните стойности за съотношението Са:Р.

При храненето на преживните животни, освен високото съдържание на протеин, от значение е и съдържанието на водоразтворими захари, което оказва благоприятно влияние върху поемането, смилането и използването на фуража. Водоразтворимите захари са източник на метаболитна енергия за усвояване на протеина (Jolaosho et al., 2009). В настоящото проучване най-големи разлики между проучваните образци панонски фий са установени по съдържание на водоразтворими захари (CV = 29,8%). При два генотипа – образец № 14 (с произход Армения) и сорт Anatolien (№ 15), са отчетени много високи стойности – съответно 5,7 и 6,1% от сухо вещество, при средни за колекцията 4,0%. Тези стойности са значително по-високи и от установените максимални стойности за тревен фураж от сортове зимуващ грах (1,71%) и пясъчен фий (4,80%), отглеждани също при условията на Централна Северна България и реколтирани в същата фенофаза (Кертикова и Кертиков, 2013; Найденова и Илиева, 2015).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В проучваната колекция е установена вариабилност по отношение стойностите на елементите, които определят химическата характеристика на надземната биомаса от панонски фий. Най-нисък е вариационният коефициент за съдържание на суров протеин (CV = 4,3%), а най-висок – за водоразтворими захари (CV = 29,8%). Изменчивостта по съдържание на сурови влакнини и макроелементи е средна (CV = 10,7 – 12,7%). Образец № 20 съчетава високо съдържание на суров протеин (22,40%) с ниско съдържание на сурови влакнини (21,67%). При образец № 14 (с произход Армения) и сорт Anatolien са отчетени много високи стойности на водоразтворими захари – съответно 5,7 и 6,1% от сухо вещество. При сортовете Ege Beyazi и Beta Pannonbukkonу високото съдържание на суров протеин е съчетано с най-високи за колекцията стойности за съдържание на фос-

фор и с по-близки до оптималните стойности за съотношението Ca:P.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

- Alizadeh, K., J. Teixeira da Silva**, 2013. Mixed cropping of annual feed legumes with barley improves feed quantity and crude protein content under dry-land conditions. *Maejo Int. J. Sci. Technol.* 7(01), 42-47
- Alizadeh, K.**, 2008. Performance of Hungarian vetch as a winter crop in cold drylands. *Proceedings of 9th International Conference on Dryland Development*, Alexandria, Egypt, pp. 543-544
- Badrzadeh, M., F. Zaragarzadeh and B. Esmailpour**, 2008. Chemical composition of some forage *Vicia* spp. in Iran. *Journal of Food, Agriculture & Environment* Vol. 6, 2: 178-180
- Budak, F., T. Tukul and R. Hatipoglu**, 2011. Possibilities of growing vetch (*V. pannonica*, *V. villosa*, *V. dasycarpa*.) and cereal (barley, oat, triticale) mixtures in fallow fields in Eskişehir conditions. *The Journal of Animal & Plant Sciences*, 21, 4: 724-729
- Buxton, D.**, 1996. Quality-related characteristics of forages as influenced by plant environment and agronomic factors. *Animal feed science and technology*, vol.59, 1-3, 37-49
- Ermakov, A., V. Arasimovich, N. Yarosh, Yu. Peruan-skii, G. Lukovnikova, M. Ikononova**, 1987. Methods for biochemical study of plants. *Agropromizdat, M.*, 134-135
- Firincioğlu, H., S. Ünal, L. Doğruyol**, 2011. Phenotypic variation of *Vicia pannonica* Crantz (var. *pannonica* and var. *purpurascens*) in central Turkey. *Journal of Central European Agriculture*, 12(1), pp. 82-91
- Halgerson, J., C. Sheaffer, N. Martin, P. Peterson, S. Weston**, 2004. Near-infrared reflectance spectroscopy prediction of leaf and mineral concentrations in alfalfa. *Agron. J.*, 96: 344-351
- Yolcu, H., M. Polat and V. Aksakal**, 2009. Morphologic, yield and quality parameters of some annual forages as sole crops and intercropping mixtures in dry conditions for livestock Food, Agriculture and Environment (JFAE), Vol. 7, Issue 3&4, pages 594-599
- Jolaosho, A., U. Anele, O. Arigbede, J. Olanite, O. Onifade**, 2009. Effects of growth habits of legumes on weed population in grass/legume mixed swards. *Arch. zootec. v.* 58 n. 221, 133-136
- Liamadis, D.**, 2003. *Physiology of animal nutrition. Book 2.* Publishing University Studio Press. Thessaloniki. p. 612.
- Mika, V.**, 1988. Effective evaluation of quality of herbaceous forages in the breeding programmes. *International Agricultural Journal*, 2, 89-95
- Mikić, A., B. Čupina, S. Katić, D. Karagić**, 2006. Importance of annual forage legumes in supplying plant proteins. *A Periodical of Scientific Research on Field and Vegetable Crops*, 42, I, 91-103
- Naydenova, G., A. Ilieva, A. Aleksieva**, 2012. Investigation of winter vetch accessions as initial material for breeding in grass-feed direction. *Journal of Mountain Agriculture on the Balkans*, 15 (6), 1388-1404
- Novikova, N.**, 1996. About relationship between yielding capacity and protein content in seeds of pea genotypes. *Breeding and Seed Production*, 1-2, 15-18
- Sandev, S.**, 1979. *Chemical methods for analysis of forages.* Zemizdat, Sofia.
- Stanisavljevic, R., J. Milenkovic, D. Dokic, R. Strbanovic, T. Vasic**, 2008. Yield, yield components and forage quality of alfalfa varieties and their correlation dependence. *Journal of Mountain Agriculture on the Balkans*, 11 (5), 896-908
- NRC, 2000. *Nutrient Requirements of Beef Cattle.* 6th Edition National Academy Press. Washington, D.C. <http://www.ag.ndsu.edu/pubs/ansci/beef/as1286w.htm>.